

ግንቦት 15 ቀን 2003ዓ.ም

ዳኞች፡- ሓጎስ ወልዱ

አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ነጋ ዱፍሳ

አዳነ ንጉሴ

አመልካች ፡ የኢት/ንግድ ባንክ አልቀረበም

ተጠሪዎች ፡- 1. አቶ መሐመድ ሙሳ

2. ወ/ሮ ሐሊማ ሃብሴ

3. ወ/ሮ ነኢማ ዩያ

4. ወ/ሮ ሽኩር ዋቃዩ

ተወካይ አቶ መሐመድ ሙሳ ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ተጠሪዎች በስር ከፍተኛ ፍ/ቤት ከሳሾች ሲሆኑ አመልካች 2ኛ ተከላሽ፣ እንዲሁም የኢት/መንገዶች ባለሥልጣን 1ኛ ተከላሽ፣ የሚጨቃ ከተማ አስተዳደር ደግሞ 3ኛ ተከላሽ ነበሩ። ክሱም በሚጨቃ ከተማ ቀበሌ 01 ውስጥ በ1226 ካሬ ሜትር ላይ የሰፈረውን ግምቱ 250,000 ብር የሚያወጣውን የከሳሾች ቤት 1ኛ ተከላሽ በብር 162,306 ብቻ በመገመት ይህንን ገንዘብ 1ኛ ተከላሽ ለ2ኛ ተከላሽ ሰጥቶ 2ኛ ተከላሽም ከከሳሾች ጋር ምንም ዓይነት የዋስትናም ሆነ የብድር ውል ሳይኖር ገንዘባችንን የያዘብን ሲሆን 3ኛ ተከላሽ ደግሞ የተለያዩ መብታችንን የሚጋፉ ደብዳቤዎች የሰጠ ስለሆነ ተከላሾቹ የቤታችንን ግምት ብር 250,000 ከወጪና ኪሳራ ጭምር እንዲከፍሉ ይወሰንልን የሚል ነው።

የሥር 1ኛ እና 3ኛ ተከላሾች በስር ፍ/ቤት በተደረገ ክርክር ከክሱ የወጡ ሲሆን የ2ኛ ተከላሽ መልስ 1ኛ ከሳሽ በ23/7/1986 ዓ.ም ከባንኩ ጋር በተደረገ ውል ብር 40,000 ተበድሮ ባለመክፈሉ የተነሳ ወለድ ተጨምሮበት ብር 71,398.67 እዳ አለበት፣ እንዲሁም ወንድሙ ሶፍያን ሙሳ የተባለው ከባንኩ ጋር በተደረገ ውል ገንዘብ ሲበደር ከሳሽም የአንድነትና ነጠላ ዋስትና የገባ ሲሆን ከተበዳሪው የሚፈለገው ብር 19,583.53 በመሆኑ ከሳሽ ገንዘቡን የመክፈል ግዴታ ስላለበት በአጠቃላይ ከ1ኛ ከሳሽ ብር 90,583.59 የሚፈለግበት በመሆኑ ይህው ገንዘብ ተቀንሶ ቀሪውን ብር 71,727.27 ከሳሾች እንዲወስዱ ቢነገራቸውም ለመውሰድ ፈቃደኞች አይደሉም የሚል ሲሆን 1ኛ ከሳሽ የፈረመውን የብድር ውል እና የዋስትና ሠነድ አያይዞ አቅርቧል።

ጉዳዩን በመጀመሪያ ደረጃ የመረመረው የስር ከፍተኛ ፍ/ቤትም ባንኩ በብድር ውሉ አንቀጽ 15 መሠረት በርሱ ዘንድ የተቀመጠውን ገንዘብ ለሚፈለገው የብድር እዳ እንዲቻቻል ከሚያደርግ ውጪ በሐዋላ አገልግሎት የተላከውን በእንቅስቃሴ የሚገኘውን ገንዘብ ለእዳው ማቻቻል አይችልም በማለት 1ኛ ተከላሽ ማለት የኢት/መንገዶች ባለሥልጣን የላከውን የከላሾች ገንዘብ ብር 162,306.90 ይመልስ በማለት ፈርዷል።

የአሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚው ችሎት በበኩሉ ክርክሩ በይግባኝ ቀርቦለት ከመረመረ በኋላ ቤቱ በዋስትና የተያዘ ስለመሆኑ ውሉ የሚያመለክት አይደለም። ይግባኝ ባይ/ያሁን አመልካች/ ውሉን መሠረት አድርጎ ክስ አቅርቦ እዳውን ማስከፈል ከሚችል በቀር የመ/ሰጪዎችን ገንዘብ መያዙ አግባብነት የለውም። በስር ከፍተኛ ፍ/ቤትም ቢሆን ስለ ብድር ውል አንቀጽ 15 የሰጠው ትርጉም አግባብ ሆኖ አላገኘሁም በማለትና የውሳኔውን ድምዳሜ በመቀበል ይግባኝ ባይ ለመልስ ሰጪዎች የያዘውን ገንዘብ ይመልስ መባሉ የሚነቀፍ አይደለም ተብሏል።

በስር ፍ/ቤቶች ውሳኔ ቅር የተሰኘው የአሁን ሰበር አመልካችም ባቀረበው ቅሬታ አመልካች በግልጽ ከተጠሪዎች ጋር ባደረገው የብድር ውልና የአንድነትና የነጠላ ዋስትና ውል መሠረት ገንዘቡ ባለመክፈሉ ዕዳውን ለማቻቻል በማንኛውም መልኩ በባንኩ ዘንድ በባለእዳዎች ስም የተቀመጠውን ገንዘብ መውሰድ የሚችል ሆኖ እያለ የስር ፍ/ቤቶች ለተጠሪዎች እዳ ገቢ የተደረገውን ገንዘብ አመልካች እንዲመልስ መወሰናቸው መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ነው ብሏል።

ተጠሪዎች በበኩላቸው በሰጡት መልስ ከአመልካች ጋር የተፈራረምነው የብድርም ሆነ የአንድነትና የነጠላ ዋስትና ውል የለም፤ በፍትሐብሔር ህግ አንቀጽ 1832 እና 1833 መሠረትም የእዳ ማቻቻያ የሚያስደርጉ ምክንያቶች የሉም በማለት የአመልካች የሰበር አቤቱታ ውድቅ ተደርጎ የሥር ፍ/ቤቶች ውሳኔ እንዲፀና ጠይቀዋል።

የግራ ቀኝ ክርክር ከዚህ በላይ እንደተገለፀው የቀረበ ሲሆን እኛም አመልካች ለተጠሪዎች የቤት ግምት የተላከውን ገንዘብ ለእዳ ማቻቻያነት መያዙ በአግባቡ ነው ወይስ አይደለም የሚለውን ጭብጥ ይዘን እንደሚከተለው መርምረናል።

በፍታብሔር ህጋችን እዳን ለማቻቻል የሚቻለው በሶስት መንገዶች ሲሆን 1ኛው መንገድ በፍታብሔር ህግ አንቀጽ 1838/1/ እንደተጠቀሰው ባለእዳውን እንዲቻቻልለት መፈለጉን ለባለገንዘቡ ሲያስታውቅ ወይም ባለእዳው እዳው እንዲቻቻልለት ስምምነቱን ሲገልጽ ነው። 2ኛው የማቻቻያ መንገድ ደግሞ ሁለቱ ወገኖች በውል ፈቃዳቸውን ሲገልጹ መሆኑን የፍ/ህ/ቁ 1840 ያመለክታል። 3ኛው የእዳ ማቻቻያ መንገድ ደግሞ በፍ/ህ/ቁ 1841 መሠረት በፍ/ቤት የሚደረገው ማቻቻያ ነው።

ከዚህ በላይ ከተጠቀሱት የማቻቻያ መንገዶች አመልካች ጠቅሶ የሚከራከረው የእዳ ማቻቻያ መንገድ ማለትም የብድሩንና የዋስትና ውሎች ሲሆን ውሎቹም በፍ/ህ/ቁ 1731 መሠረት በመካከላቸው ህግ ሆነው ይገዛሉ በሚል ነው። በዚህም መነሻ ለእዳው ማቻቻያነት ገንዘቡ የተያዘው ተገቢ ነው ይላል።

የአመልካች እና ተጠሪዎች የእዳ ማቻቻያ ክርክርን ለመወሰን የስር ከፍተኛ ፍ/ቤት መሠረት ያደረገው ተያይዞ የቀረበለትን የብድር ውል አንቀጽ 15 ነው። ይህ የተጠቀሰው የውሉ አንቀጽ “ተባዳሪው በዚህ ውል ላይ የተገለፀውን ማናቸውንም ግዴታ ያልፈፀመ እንደሆነ በባንኩ ዘንድ ያስቀመጠውን ገንዘብ ወጪ በማድረግ ለእዳው ለማቻቻል ባንኩ መብት አለው” ይላል። ይህ

የውል ድንጋጌ የሚናገረው በባንኩ ዘንድ ባለእዳው ያስቀመጠውን ገንዘብ ነው። አመልካች ግን 1ኛ ተጠሪ በአመልካች ባንኩ ያስቀመጠውን ገንዘብ ሳይሆን በስር 1ኛ ተከላሽ የተላከለትን ገንዘብ ነው። በተጠቀሰው የውል አንቀጽም በባንኩ ከተቀመጠ ገንዘብ ውጪ በሌሎች መንገዶች የተገኙ የባለዳውን ገንዘቦች ለእዳው ማቻቻያነት የሚያዙ ወይም ገቢ የሚደረጉ ስለመሆናቸው አልተገለጸም። በመሆኑም አመልካችና ተጠሪ የገባነው ውል በፍታብሔር ህግ ቁጥር 1731 መሠረት አስገዳጅ ነው በሚል ብቻ በውሉ ውስጥ ባልተካተተ ጉዳይ በክሉ የተጠቀሰውን ገንዘብ አመልካች ለእዳው ማቻቻያ ማድረጉ የህግ መሠረት ያለው ሆኖ አላገኘንም። በመሆኑም በስርፍ/ቤት አመልካች የያዘውን ገንዘብ ለተጠሪዎች ይመልስ በሚል በተሰጠ ውሳኔ ላይ የተፈጸመ መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት የለም።

ው ሳ ኔ

1. የስር ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 15734 በቀን 25/10/2002 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ውሳኔና የስር የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ/ቁ 106858 በቀን 25/4/2003 ዓ.ም በዋለው ችሎት የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የሌለባቸው ስለሆኑ ፀንተዋል።
2. ይህ ውሳኔ አመልካች ከተጠሪዎች የሚፈለግባቸው እዳ ካለ ስልጣን ባለው ፍ/ቤት ክስ አቅርቦ የማስወሰን መብቱን የሚያስቀርበት አይሆንም።
3. አመልካች የያዘውን የተጠሪዎች ገንዘብ እንዲመልስ ተወስኗል።
4. የዚህን ፍ/ቤት ወጪና ኪሳራ የግራ ቀኙ ተከራካሪዎች የየራሳቸው ይችሉ።
5. ከዚህ በፊት በዚህ ጉዳይ በመ/ቁ 17488 ተጀምሮ የነበረው አፈ.ፃፀም እንዲታገድ የተሰጠው ትዕዛዝ ተነስቷል።
6. መዝገቡ የተዘጋ ስለሆነ ወደ መዝገብ ቤት ተመላሽ ይሁን።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ም/አ